

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programını Tercih Edecek Olan Öğrencilerin Empatik Eğilim ve Empatik Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Yrd. Doç. Dr. Arzu GÜLBAHÇE

Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D
arzugulbahce@atauni.edu.tr

Sacit ÖZKURT

Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı
atatekin25@msn.com

Özet

Bu çalışmada yükseköğrenim tercihlerini rehberlik ve psikolojik danışmanlık (RPD) programı olarak belirlemiş lise öğrencilerinin empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin cinsiyet, algılanan gelir durumu, okul türü ve ilgili programı seçme nedeni gibi değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma evrenini İzmir ili Tire ilçesindeki ortaöğretim kurumlarındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu evrenden, yükseköğrenim tercihlerini rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı olarak belirlemiş olan 105 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu" ve "Empatik Eğilim Ölçeği" ile "Empatik Beceri Ölçeği" kullanılmıştır. İstatistiksel veri analizinde, t testi, Kruskal Wallis h testi, Tek Yönlü Varyans analizi ve Mann Whitney U testi yapılmıştır. Araştırmanın sonunda cinsiyet, algılanan gelir durumları ve okul türüne değişkenine göre öğrencilerin empatik eğilim ve empatik beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Tercih nedenlerine göre ise empatik becerinin farklılaşmadığı ancak empatik eğilimin "Kişilik Özelliklerime ve İlgilerime Uygun Bir Meslek Olması" nedeni lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Örneklemin genel olarak Empatik Eğilim Ölçeği Puan ortalamasının ($\bar{x} = 71,54$) iyi düzeyde olduğu, Empatik Beceri Ölçeği Puan ortalamasının ise ($\bar{x} = 146,24$) "Orta" düzeyde olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Empatik Eğilim, Empatik Beceri, Meslek Seçimi.

Analysis of Empathic Tendencies and Empathic Skills of Prospective Students of Program of Guidance And Psychological Councelling According to Certain Variables

Abstract

In this study, it is intended to examine the empathic tendencies and empathic skills of high school students who have set their higher education preferences as Guidance and Psychological Councelling program in terms of variables such as gender, perceived income level, thype of school and reasons for chosing the relevant programme. Research population consist of students of secondary schools providing education in Tire province of İzmir. The sampling of the study of universe includes 105 people who have set their higher education preferences as Guidance and Councelling programme. In the research, "Personal Information Form", "Empathic Tendencies Scale" and "Empathic Skills Scale" are used as the means of collecting data. In the statistical analysis, t test, Kruskal-Wallis H test, variance analysis and Mann-Whitney U test was performed. At the end of study, it was found that levels of students' empathic tendencies and empathic skills according to gender, perceived income level and thype of school have not a remarkable. According to the cause of preferences it was determined that empathic skills is not differentiated but empathic tendencies is differentiated in favor of "A Vocation Proper to My Personal Qualifications and My Interest". It can be inferred that the average score of Empathic Tendency Scale ($\bar{x} = 71.54$) is at a "good" level, and the average score Emphatic Skills Scale ($\bar{x} = 146.24$) is at a "medium" level.

Keywords: Empathy Tendencies, Empathy Skills, Career Choice.

GİRİŞ

İletişim, yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi meslek yaşamında da önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İletişim becerilerini etkili bir şekilde kullanabilen bireyin bu özelliği, mesleki doyumunu da olumlu yönde etkileyecektir. Meslek etkinlikleri her meslek türünde farklı becerileri gerektirse de hemen hemen hepsinde “*etkili iletişim kurabilme*” becerisinin önemli bir yeri vardır. Yapılan işle ilgili aşamaların en az bir yerinde insan-insana bir süreç yaşandığı için her meslek dalında “*iletişim*” önem arz eden bir konu haline gelmiştir. Ancak kişilerarası ilişkilerde başarılı olmanın çok daha önemli olduğu meslek türleri vardır.

Egan’a göre pek çok meslek, birisi belli bir teknolojinin kullanılması (örneğin tıp), diğeri ise insan ilişkileri alanı olmak üzere iki farklı beceriyi gerektirmektedir. Hiçbir doktor hastasının bedeni ile ilgilenirken onu hemen başka bir insan ilişkileri uzmanına göndermez. Pek çok yardım etme mesleği vardır ve bunlar yönetim, sosyal çalışma, psikiyatri, psikolojik danışma, eğitim, psikoloji, hukuk gibi alanlarla ilişkilidir (Egan, 1975).

Kişilerarası ilişkilerde ortaya çıkan sorunları gidermek amacıyla hizmet veren yardım mesleklerinin başında psikolojik danışmanlık gelmektedir (Tan, 2000). Psikolojik danışmanlık, son yıllarda oldukça hızlı gelişen ve toplumumuz tarafından kabul gören yardım mesleklerinden biridir. Psikolojik danışma yardımı genellikle okul ve endüstriyel kurumlar ve diğer sosyal kurumlarda verilmektedir (Karahana ve Sardoğan, 1994).

Etkili psikolojik danışmanın kişilik özellikleri konusunda yapılan çalışmaların sonuçları birbirinden farklılık göstermekle birlikte hepsinde ortak olan özellikler, kişilerarası ilişkilerde başarılı, insanları seven, zekâ potansiyeli yüksek, geniş görüş açısına sahip, kendine güvenen, duyarlı, sabırlı, hoşgörülü, kendinden hoşnut, mesleğin gerektirdiği kişilik özelliklerine sahip olmalarıdır (Muslu Köseoğlu, 1994).

Gladding’e göre psikolojik danışman olmak isteyen ya da psikolojik danışman eğitim programlarına başvuran herkes alana girmemelidir. Bunun nedeni, psikolojik danışma mesleğinin talepleri ve aday psikolojik danışman arasındaki bağdaşmaz kişilik özelliğinde yatar (Gladding, 2013).

Psikolojik danışma mesleğine ilgi duyan öğrencilerin bir kısmı ciddi kişilik ve uyum problemlerine sahip gibi görünmektedir. Psikolojik danışma programına girmeden önce adaylar programa girme nedenlerini keşfetmelidirler. Guy’a göre (1987) psikolojik danışman olmadaki işlevsel olmayan motivasyon kaynakları şunlardır:

- Duygusal stres – çözülmemiş kişisel travmaları olan bireyler;
- Gözlemsel başa çıkma – kendi anlamlı yaşamlarına sahip olmaksızın yaşamalarını diğer kişiler üzerinden yaşayan bireyler;
- Yalnızlık ve soyutlama – arkadaşı olmayan ve psikolojik danışma deneyimleri aracılığıyla arkadaş arayan bireyler;
- Güç isteği – yaşamlarında kendilerini tehdit altında ve güçsüz hisseden ve diğerlerini kontrol etme arayışında olan bireyler;
- Sevgi ihtiyacı – narsistik ve büyüklük hezeyanları olan ve bütün problemlerin sevgi ve sevecenlik ifadeleri ile çözülebileceğine inanan bireyler;
- Dolaylı isyan – çözülmemiş öfkeleri olan ve düşüncelerini ve duygularını danışanlarının tehditkâr davranışları üzerinden dışa vuran bireyler (Akt.: Gladding, 2013).

İnsanlara genelde olumsuz tutum besleyen, çatışmaya müsait kişilik yapısına sahip kişilerin, şüphesiz ki iletişim çatışmalarına girme ihtimalleri yüksek, empati kurma ihtimalleri ise düşük olacaktır (Dökmen, 1994). Buna karşın, kişilerarası etkileşim gerektiren meslek üyelerinin empati yeteneklerinin bireysel farklılıkları anlamalarına yardımcı olduğu, empati becerileri ile kişilik özellikleri arasında ilişki olduğu saptanmıştır (Berger, 1984).

Empati terimi en iyi şekilde danışandan hız alan yaklaşımla açıklanır. Rogers (1957), empatik anlayışı, danışanın özel dünyasını sanki kendi dünyasındaymiş gibi fakat eğer öyleyse niteliğini kaybetmeden hissetmektir. Danışanın dünyası terapistte bu denli açık olduğunda ve bu dünyada özgürce hareket

edebildiğinde (terapist) ya da danışanlarca bilinenleri açıkça anladığını iletebilir ve danışanın bilincinde olmadığı ancak yaşadıklarını da danışana iletebilir (Akt.: Acar, 1998).

Dökmen (1994), empatiyi empatik eğilim ve empatik beceri olmak üzere iki yönüyle ele almıştır. Empatik beceri, bilişsel ve duygusal alanları içermektedir. Empatik eğilim ise daha çok duygusal öğeler içerir. Empatik eğilim empatinin duygusal boyutunu oluşturmada ve bireyin empati kurma potansiyelini göstermektedir. Empatik beceri ise bireyin empati kurabilme durumunu göstermektedir. Günlük yaşamda empati kurma potansiyeli olan empatik eğilim, sorunu olan bireylerin duygularını anlayabilme ve bu bireylerin duygusal yaşantılarından etkilenme yeteneği ile yardım etmedeki isteği içermektedir. Empatik eğilim, yardım etme düzeyini belirleyicidir ve çoğu zaman kazanılması uzun zaman alır. Empatik beceri, günlük yaşamda empatik eğilimde bulunma ve empati iletişimini kurmak için gereklidir (Dökmen, 1994).

Empatik eğilim, doğuştan getirildiği ve yaşantılar yoluyla bir miktar geliştirilebildiği kabul edilen, kişiliğin bir parçası olup; kişilerin günlük davranışları içerisindeki empatik davranışları içerisinde empatik davranışta bulunma potansiyelidir (Çelik, 2010). Empatik eğilim bir beceri ya da bilişsel gelişimden çok tutum gelişimi ve kişilik değişimi gerektirmektedir. Bu özelliklerinden dolayı değiştirilmesi çok güçtür ve bunun için daha uzun süreli bir eğitime ihtiyaç vardır (Metev ve Gerçek, 2005).

Empatik anlayış, günlük yaşamın hemen her kesiminde insanları birbirine yaklaştırma, iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. İnsanlar kendileriyle empati kurulduğunda, anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissederler. Diğer insanlar tarafından anlaşılma ve önem verilme ise bireyi rahatlatmakta ve kendisini iyi hissetmesine neden olmaktadır. Bu da kişiler arasında iyi bir ilişki biçiminin oluşmasında, hatta empati kurulan kişinin de, zamanla empati kuran kişiden farkında olarak ya da olmadan etkilenerek karşındakinin duygu, düşünce ve davranışlarını anlama becerisini kazanabilmesine yol açabilir. Bir başka ifadeyle, kişilerarası ilişkilerde empatik beceriyi kullanan bir birey zamanla karşısındaki kişiye model olabilir. Dolayısıyla empatik beceri kişiler arasında sağlıklı iletişimin kurulmasında önemli bir role sahiptir. Nitekim kişilerarası ilişkilerde empati düzeyi yüksek ya da düşük yetişkinlerin kişilik özelliklerini karşılaştıran çalışmalarda, empati düzeyi yüksek kişilerin olumlu kişilik özelliklerine sahip oldukları ortaya koyulmuştur. Empatik becerisi yüksek kişilerin sevecen, hoşgörülü, kendini olduğu gibi kabul eden kişiler oldukları tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra empatik becerisi yüksek kişilerin olumlu ruhsal gelişime sahip oldukları, özsaygı düzeylerinin yüksek olduğu da bulunmuştur (Kalliopuska, 1992).

Empatik anlayış, yardım hizmeti veren meslekler için gerekli bir özelliktir. Empati, teröpatik ilişkinin gelişimi (Kremer ve Dietzen, 1991) ve psikolojik danışmanın sahip olması gereken en önemli öğelerden birisidir (Corcoron, 1983; Barkham ve Shapiro, 1986).

Foster (1996) ve Guy (1987), psikolojik danışmada mesleğini sürdürmek isteyen bireyleri güdüleyen ve mesleğe uygun hale getiren işlevsel ve olumlu faktörleri sıralarken merak, dinleme becerisi, konuşmada rahatlık, duygusal içgörü sahibi olabilme ve içebakış gibi faktörlerin yanı sıra “empati ve anlayış” faktörünü de belirtir ve empati ve anlayışı “karşıdaki insanı sizden tamamen farklı olsa da kendinizi onun yerine koyabilme” olarak açıklar (Akt.: Gladding, 2013).

Empatiyle ilgili araştırmalarda değişik meslek grubundan bireylerin empatik beceri ve empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi empatinin meslek yaşamındaki önemiyle doğrudan ilişkilidir. Bu konuda yapılan araştırmalarda incelenen mesleklerin hemşirelikten (Metev ve Gerçek, 2005; Özcan, 2012) spor hakemliğine (Öztürk, Koparan, Haşıl, Efe ve Özkaya, 2004) kadar çeşitlilik göstermesi de empatinin önemli olduğu mesleklerin oldukça fazla olmasıyla açıklanabilir.

Danışan-danışman ilişkisinde veya genel olarak insan ilişkilerinde empatik olmanın önemi, çok sayıda yayın ve araştırmada vurgulanmaktadır. Carl Rogers ve arkadaşları (1967), danışan - danışman ilişkisinde danışmanın empatik oluşunun etkisini belirtmektedirler. Halkides (1958), empatik düzeyi yüksek olan danışmanların hastalarının danışmadan daha çok yararlandıklarını; Rogers ve Gendlin (1967) ise hastalara yüksek düzeyde empatik olarak yaklaşan terapistlerin hastalarının hastaneden daha kısa sürede çıktıklarını belirtmektedirler. Horowitz (1969), empatik düzeyi yüksek olan

danışmanların danışanlarca "daha sıcak, arkadaşça ve tutarlı" olarak değerlendirildiklerini; danışmanların danışana daha hoşgörülü yaklaşabildiklerini ifade etmektedir (Akt.: Yıldırım, 1992).

Ortaöğretim öğrencilerinin empatik beceri ve eğilimleri üzerine de çeşitli araştırmalar yapılmış olmasına rağmen empatik beceri gerektiren bir mesleğe yönelmiş bireylerin bu gerekliliğe ne ölçüde sahip olduklarına ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır. Empati çeşitli değişkenlere göre incelenmiş, empatinin çeşitli kişilik özellikleriyle ilişkisi yordanmaya çalışılmış (Solak ve Çolakoğlu, 2014; Dereli ve Aypay, 2014; Durakoğlu ve Gökçearslan, 2009; Şenol, Akça ve Çümen, 2012) ancak mesleki karar sürecinde empatik beceri ve eğiliminin çok daha önemli olduğu yardım mesleklerini tercih etmeye eğilimli ortaöğretim öğrencilerinin bu beceriye ne düzeyde sahip oldukları hakkında herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Her insan hem kişisel hem de sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak, kısaca bir meslek edinmek zorundadır. Meslek kararı verilirken, kişilerin meslekteki işlerin özellikleriyle kendisinin sahip olduğu psikolojik niteliklerini karşılaştırması gerekir. Kişinin hangi mesleğin kendi sahip olduğu özellik ve niteliklere uygun olduğunu öğrenmesi, gireceği meslekteki başarı şansını artırır. Yüksek empatik eğilime sahip meslek mensuplarının mesleki başarı, verimlilik ve doyum açısından, bu özelliğe daha az sahip olanlara oranla, daha etkin oldukları gözlemlenmiştir (Çimer, 1998).

Holland'a (1997) göre belli kişilik tipleri belli mesleki çevrelere çekilmekte ve bu mesleki çevrede söz konusu kişilik tipleri en iyi şekilde çalışmaktadır. Psikolojik danışmanların iyi çalıştıkları çevre, öncelikle sosyal ve problem odaklı olmalıdır. Bu durum kişilerarası ilişki becerilerini ve yaratıcılığı gerektirmektedir (Akt.: Gladding, 2013).

Psikolojik danışmanın kişiliği zaman zaman psikolojik danışma sürecinin kritik bir unsurudur. Psikolojik danışmalar olgunluk, empati ve sıcaklık gibi kişilik özelliklerine sahip olmalıdır. Onlar, özgeci bir ruha sahip olmalı ve kolayca üzülmemeli veya hayal kırıklığına uğramamalıdır. Maalesef durum her zaman böyle değildir ve kimi bireyler yanlış nedenlerle psikolojik danışmanlık mesleği içindedirler (Gladding, 2013).

Çoğu psikolojik danışman, aileleri ve arkadaşları tarafından yardım almak ya da dinlemek için aranan kişiler oldukları için yardım mesleğine ilgi duymuşlardır. Diğer psikolojik danışmanlar ise kendileri danışan olmuşlar ve kendilerine yardım eden danışanları izlemeye karar vermişler Hiçbir meslekte, meslek elemanının kişiliği ve davranışları, psikolojik danışmanlık mesleğinde yarattığı kadar bir fark yaratamaz (Meier ve Davis, 2007).

Özellikle işsizliğin büyük bir toplumsal sorun olarak yıllardır devam ettiği ve bir türlü çözüm üretilemediği ülkemizde öğrenciler, yükseköğretim mezunu olarak bir meslek sahibi olmayı amaçlamakta ve üniversite sınavında ter dökmektedir. Çoğu insan yükseköğretim mezunu olarak daha iyi koşullarda iş fırsatı yakalayacağını düşünmektedir. Yapılan araştırmalar bu varsayımı destekleyici şekilde, öğrencilerin mezun olduktan sonra iş bulmak ve meslek edinmek adına üniversitelerin yolunu tuttuğunu açıkça ortaya koymaktadır (Ergincan, 2010).

Ülkemizde, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümüne ilginin son yıllardaki artışının en önemli nedenlerinden birisinin de istihdam kolaylığı olduğu söylenebilir. Ancak sadece işsiz kalma endişesi nedeniyle, kişilik özelliklerinin ve etkili iletişim kurma becerisinin önemli olduğu bir mesleğe yönelmenin sonuçları meslek sahibi bireylerin başarısı ve mesleki doyumunu ile hizmet alanların memnuniyeti açısından tartışmalıdır.

Ülkemizde, son yıllarda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında verilen lisans ve lisansüstü öğrenim ders içerik ve işleyişinde bir birliklilik sağlanabilmesi ve ortak bir ders programı oluşturabilmesi için yoğun uğraş verilmektedir. Maalesef bu alanda eğitim alacak öğrenciler, yeterlilik ve yatkınlıklarının belirlenmesine yönelik özel bir seçim sisteminden geçmeden lisans eğitimine başlamaktadır (Özer, 1998; Seğmenli, 2001).

Bu doğrultuda psikolojik danışmanların, hem kendi adına mesleki başarı ve doyum sağlayabilmesi hem de hizmet verdikleri kişilerin ihtiyaçlarına gerektiği kadar cevap vermesi için kişilerarası ilişkilerde başarılı, empatik becerisi ve eğilimi yüksek bireyler olmasının önemi ve gerekliliği ortaya çıkar.

Amaç

Bu araştırmada yükseköğrenim tercihlerini rehberlik ve psikolojik danışmanlık (RPD) programı olarak belirlemiş, ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin yaş, cinsiyet okul türü, ilgili programı seçme nedeni ve sosyo-ekonomik düzey gibi değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Yükseköğrenim sonrası edinilen mesleklerde mesleği yapacak kişilerin seçiminde kullanılan seçme yönteminde genelde akademik başarının belirleyici olduğu bilinmektedir. Ancak psikolojik danışmanlık mesleğinde kişilik özelliklerinin önemli olduğu gerçeğine rağmen psikolojik danışman olacak kişiyi seçme sürecinde ölçüt kabul edilen sınavın bu yöne ilişkin bir değerlendirme yaklaşımı bulunmamaktadır. Yeterli puan alan herkesin, tercih etmesi durumunda, bu mesleği yapabilmek için gerekli eğitimi alma hakkını kazandığı bilinmektedir.

Psikolojik danışmanın danışma ilişkisindeki etkisi, danışmanların empati kurma beceri düzeylerinin bilinmesini önemli hale getirmektedir. Bu araştırmayla, psikolojik danışman olmaya yönelmiş bireylerin empatik beceri ve empatik eğilim düzeylerine ilişkin fikir sahibi olunarak, hem mesleğin gelişmesine katkıda bulunmak hem de bu yönelim sürecindeki bireylerin meslek seçimine ilişkin kararlarının ne kadar sağlıklı olduğuna ilişkin kendilerine bir fikir verebilmek amaçlanmıştır. Ayrıca bu bireylere sahip oldukları empatik beceri ve eğilim düzeylerinin ne olduğu hakkındaki geri bildirimlerle empatik becerilerini ve eğilimlerini nasıl ve ne ölçüde geliştirebileceklerine ilişkin yönlendirmelerde bulunmak araştırmanın başka bir amacı olarak düşünülebilir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma betimsel bir araştırma olup rehberlik ve psikolojik danışmanlık programını seçmek isteyen öğrencilerin empatik beceri ve empatik eğilimleri betimlenmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İzmir ili Tire ilçesinde akademik nitelikte eğitim veren ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu evrendeki üniversite tercihlerini rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı olarak belirlemiş 11. ve 12. sınıf öğrencilerinden 67 (%63,8) kız, 38 (%36,2) erkek olmak üzere 105 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminin okul türü ve cinsiyete ilişkin dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Araştırmanın yapılacağı okulların ve katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırma kapsamında katılımcıların belirlenmesindeki temel ölçüt; akademik nitelikte eğitim öğretim veren ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin, üniversite tercihlerinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünü tercih edecek olmalarıdır.

Tablo 1. Örneklem grubunun okul ve cinsiyete göre dağılımı.

Okul Adı	Cinsiyet		Toplam
	Kız	Erkek	
Kutsan Anadolu Lisesi	23	12	35
Öğretmen Melahat Aksoy Anadolu Öğretmen Lisesi	23	12	35
Şehit Albay İbrahim Karaoğlu Anadolu Lisesi	21	14	35
Toplam	67	38	105

Araştırmaya tüm sınıf düzeylerinin dâhil edilmemesinin nedeni diğer sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğrencilerin meslek tercihlerini netleştirememiş olma olasılığıdır. Mevcut sistemde alanlara yönelmeye ilişkin ders seçimlerinin de 11. sınıftan itibaren yapılması bu olasılığın dikkate alınmasını gerektirmiştir. Örneklem grubuna araştırma evrenindeki üç okul türünden eşit sayıda öğrenci alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), Empatik Beceri Ölçeği (EBÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)

EEÖ, bireylerin günlük yaşamdaki empatik kurma, potansiyellerini ölçmek amacıyla Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Likert türü bir ölçek olarak hazırlanan 20 maddeden oluşan Empatik Eğilim Ölçeği'nin maddelerinin yaklaşık yarısı, bireylerin "evet" deme eğilimlerini derlemek için negatif yazılmıştır. Bireyler, her bir maddenin yanındaki 1'den 5'e kadar olan sayılardan birisini işaretleyerek, o maddedeki görüşe ne ölçüde katıldıklarını belirtmektedirler. Negatif yazılmış maddelerde bireylerin işaretledikleri sayılar beş kategori sırasıyla 5, 4, 3, 2, 1 olarak puanlanmaktadır.

Dökmen (1988) tarafından 70 kişilik bir öğrenci grubuna üç hafta arayla iki defa Empatik Eğilim Ölçeği uygulanmış, bu iki uygulamadan elde edilen testin tekrarı güvenirlik katsayısı .82 bulunmuştur. Bireylerin, ölçeğin tek ve çift maddelerinden aldıkları puanlar arasındaki güvenirlik katsayısı ise .81'dir.

EEÖ'nin benzer ölçekler geçerlik çalışması yine Dökmen (1988) tarafından yapılmıştır. 24 kişilik bir denek grubunun EEÖ ve Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nin "Duyguları Anlama" bölümünden aldıkları puanlar arasındaki benzer ölçekler geçerliği .68 olarak bulunmuştur.

Empatik Beceri Ölçeği B Formu (EBÖ-B)

Empatik Beceri Ölçeği Dökmen (1988) tarafından bireyin empati kurma becerisini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. EBÖ-B'de 6 durum ve her durumla ilgili 12 tepki cümlesi olmak üzere toplam 72 cümle verilmektedir. Her durumla ilgili cümlelerden bir tanesi o durumla ilgisiz olup deneklerin ölçeği dikkatle doldurmalarını kontrol etmek amacıyla konulmuştur. 6 ilgisiz cümleden 2 tanesini işaretleyen deneklerin ölçeği geçersiz kabul edilmektedir. Ölçekten alınması beklenen en yüksek puan 219, en düşük puan ise 62'dir. Toplam puanın yüksek olması, empatik becerinin yüksek, düşük olması ise empatik becerinin düşük olduğunu göstermektedir.

EBÖ-B'nin güvenirlik çalışması Dökmen (1988) tarafından yapılmıştır. Ölçek 80 kişilik bir gruba üç hafta ara ile iki defa uygulanmış, 64 deneklerin puanları üzerinde yapılan ölçeğin tekrarı güvenirliği .91 olarak bulunmuştur.

Empatik Beceri Ölçeği - B Formu geçerlik çalışması için Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinden 60 kişiye ve çeşitli kurumlarda çalışan 24 psikoloğa uygulanmıştır. Geçerlik çalışmasında, Öğrenciler ile psikologların iki grubun ortalaması arasında psikologların lehine anlamlı fark bulunmuştur ($t=8.15$, $sd=46$, $p<.0001$). Diğer bir geçerlik çalışmasında da, EBÖ-B Formu ile Rol Alma Testi (RAT) arasında $r=.78$ ($p<.001$) düzeyinde ilişki bulunmuştur (Dökmen, 1988)

Kişisel Bilgi Formu

Örneklem grubuna değişkenlerle ilgili verileri toplamak amacıyla okul, cinsiyet, sınıf düzeyi, ailelerinin gelir düzeyi ve ilgili programı seçme nedenine ilişkin bilgi formu sunulmuştur.

Seçme nedeni değişkenine ilişkin ise "Kişilik özelliklerime ve ilgilerime uygun bir meslek olması", "Ailem ve diğer çevremimin yönlendirmesi", "İş olanaklarının genişliği ve atanmanın kolay olması", "Kendimi tanımak için", "İnsanlara yardım etmeyi seviyor olmam" gibi nedenlerden öğrencilerden kendileri için en uygun olan nedeni seçmeleri istenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma örneklemini hakkında veri toplamak amacıyla Empatik Eğilim Ölçeği, Empatik Beceri Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır.

İlgili ölçme araçlarının uygulanması konusunda Tire İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yapılan izin talebi olumlu sonuçlanmış ve alınan izin doğrultusunda Tire'de akademik nitelikte eğitim veren üç okulun öğrencilerine bir ders saati süresince uygulamalar yapılmıştır. Ölçme araçlarının uygulanması öncesinde okullardaki psikolojik danışmanlardan üniversite tercihlerinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünü tercih etmek isteyen öğrencilerin belirlenmesine ilişkin yardım istenmiştir. Uygulamalar, bu yönde tercihte bulunacaklarını belirten öğrencilere, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra sınıf ortamında bir ders saati boyunca gerçekleştirilmiştir.

Empatik Beceri ölçeğinde yer alan durumlara ilişkin her sorunun altında verilen 12 tepkiden biri anlamsızdır. Araştırmaya katılan bireylerden bu ilgisiz maddelerden birini işaretleyen katılımcının yanıtları "ölçeği yeterince okumadan cevaplandırıldı" gerekçesiyle iptal edilmiş ve değerlendirmeye alınmamıştır. Bu şekilde değerlendirme dışı bırakılan katılımcılar sonrasında toplam 105 öğrencinin verileri üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

İstatistiksel veri analizinde, cinsiyete göre puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığını belirlemek için t testi, Kruskal Wallis h testi, Tek Yönlü Varyans analizi ve Mann Whitney U testi yapılmıştır. Araştırmanın sonunda cinsiyet, algılanan gelir durumları okul türü ve tercih nedeni değişkenine göre öğrencilerin empatik eğilim ve empatik beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Cinsiyete Değişkenine Göre Ulaşılan Bulgular

Cinsiyetlerine göre öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri ve empatik beceri düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular

Cinsiyet		N	$\bar{X}$	ss	t	p
Empatik Eğilim	Kız	67	71.84	7.82	.510	.611
	Erkek	38	71.02	7.78		
Empatik Beceri	Kız	67	148.79	18.48	1.949	.054
	Erkek	38	141.84	15.77		

Tablo 2 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin empatik eğilim ($t_{(105)}=.510$, $p=.611$) ve empatik beceri ($t_{(105)}=1.949$, $p=.054$) düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Ancak az da olsa kızların empatik eğilim ve empatik beceri puan ortalamalarının erkeklerin puan ortalamalarından yüksek olduğu gözlenmektedir.

Algılanan Gelir Durumuna Değişkenine Göre Ulaşılan Bulgular

Algılanan gelir durumlarına göre öğrencilerin empatik eğilim ve empatik beceri düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını belirlemek için Kruskal Wallis h testi uygulanmıştır (Tablo 3).

Araştırmada öğrencilerinin algılanan gelir durumuna göre empatik eğilim ve empatik beceri düzeyleri açısından aralarında fark olup-olmadığı Kruskal Wallis h testi ile incelenmiştir. Bu değişkende Kruskal Wallis testinin uygulanmasının nedeni n sayısının 30'dan az olmasıdır.

Tablo 3. Algılanan Gelir Durumuna Göre Bireylerin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular

Algılanan Gelir Durumu					
	Boyutlar	N	Sıra Ort.	χ^2	p
Empatik Eğilim	Düşük	19	51.50	.621	.733
	Orta	35	50.36		
	Yüksek	51	55.37		
Empatik Beceri	Düşük	19	50.79	.418	.811
	Orta	35	55.64		
	Yüksek	51	52.01		

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin algılanan gelir durumlarına göre *empatik eğilim* ($\chi^2_{(n=105)} = .621$, $p = .733$) ve *empatik beceri düzeylerinin* ($\chi^2_{(n=105)} = .418$, $p = .811$) anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Ancak az farkla da olsa “Orta” ve “Yüksek” seviyedeki bireylerin empatik beceri (Orta, $\bar{x} = 55.64$, Yüksek, $\bar{x} = 52.01$) ve empatik eğilim (Orta, $\bar{x} = 50.36$, Yüksek, $\bar{x} = 55.37$) puan ortalamalarının “Düşük” seviyedeki bireylerin empatik beceri (Düşük, $\bar{x} = 50.79$) ve empatik eğilim (Düşük, $\bar{x} = 51.50$) puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

Üst sosyoekonomik düzeye sahip olmanın sağladığı olanaklar bireylerin sosyalleşme sürecinde daha nitelikli faaliyetlerde bulunmalarında etkili olabilir. Bu etkiyle kişisel gelişime ilişkin kazanımların da daha fazla gerçekleşeceği düşünülebilir. Edinilen bu kazanımlar içinde bireylerin sağlıklı iletişim kurabilme ve empatik olabilme özelliklerinin de var olma olasılığı yüksektir. Bu doğrultuda algılanan gelir düzeyinin yüksekliğiyle empatik beceri ve empatik eğilim düzeyinin doğru orantılı olması beklenebilir. Örneklem grubunda anlamlı düzeyde böyle bir farklılaşmanın olmayışı örneklem önemli bir kısmının “Orta” ve “Yüksek” gelir seviyesindeki bireylerden oluşmasıyla açıklanabilir. Örneklem grubundaki “Orta” ve “Yüksek” gelir seviyesine sahip bireylerin toplamda 86 kişiyle grubun %81,9’ünü oluştururken “Yüksek” gelir seviyesine sahip bireylerin 51 kişiyle yaklaşık yarısını (%48.5) oluşturduğu görülmektedir. Örneklem grubuna ait empatik beceri ve empatik eğilim puan ortalamalarının iyi ve orta düzeyde oluşu grubun algılanan gelir düzeyine ilişkin mevcut durumuyla ilgili olabilir.

Okul Türü Değişkenine Göre Ulaşılan Bulgular

Okul türüne göre empatik eğilim ve empatik beceri düzeyleri arasında fark olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular

Okul Türü		N	$\bar{x}$	ss	F	p
Empatik Eğilim	Kutsan Anadolu Lisesi	35	73.05	7.27	2.816	.065
	Öğretmen M. Aksoy Anadolu Öğretmen Lisesi	35	69.05	6.30		
	Şehit Albay İ. Karaoğlu Anadolu Lisesi	35	72.51	9.10		
Empatik Beceri	Kutsan Anadolu Lisesi	35	146.37	20.38	.761	.470
	Öğretmen M. Aksoy Anadolu Öğretmen Lisesi	35	148.85	16.87		
	Şehit Albay İ. Karaoğlu Anadolu Lisesi	35	143.60	15.92		

Tablo 4 incelendiğinde bireylerin okul türüne göre empatik eğilim ($F = 2.816$, $p = .065$) ve empatik beceri ($F = .761$, $p = .470$) düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Seçme Nedeni Değişkenine Göre Ulaşılan Bulgular

Seçme nedenlerine göre öğrencilerin empatik eğilim ve empatik beceri düzeyleri açısından aralarında fark olup olmadığını belirlemek için Kruskal Wallis h testi uygulanmıştır. Bu değişkende Kruskal Wallis testinin uygulanmasının nedeni n sayısının 30 dan az olmasıdır. (Tablo 3).

Tablo 5. Seçme Nedenlerine Göre Bireylerin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular

Seçme Nedenlerine Göre		N	Sıra Ort.	χ^2	P	Anlamlı Fark
Empatik Eğilim	Kişilik Özelliklerime ve İlgilerime Uygun Bir Meslek Olması	51	62.22	12.078	.017	1-3,4
	Ailem ve Çevremin Yönlendirmesi	3	30.17			
	İş Olanaklarının Fazlalığı ve Atanmanın Kolay Olması	29	44.28			
	Kendimi Tanımak İçin	3	21.83			
	İnsanlara Yardım Etmeyi Seviyor Olmam	19	50.11			
Empatik Beceri	Kişilik Özelliklerime ve İlgilerime Uygun Bir Meslek Olması	51	52.46	3.674	.452	-
	Ailem ve Çevremin Yönlendirmesi	3	41.17			
	İş Olanaklarının Fazlalığı ve Atanmanın Kolay Olması	29	55.88			
	Kendimi Tanımak İçin	3	80.00			
	İnsanlara Yardım Etmeyi Seviyor Olmam	19	47.66			

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin seçme nedenlerine göre *empatik beceri düzeylerinin* $\chi^2_{(n=105)}=3.674$, $p=.452$) anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin seçme nedenlerine göre *empatik eğilim düzeylerinin* $\chi^2_{(n=105)}=12.708$, $p=.017$) anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığı belirlemek için yapılan Mann Whitney U analizi sonucunda 1., 3. ve 4. sebepler arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Bu farklılaşma “*Kişilik Özelliklerime ve İlgilerime Uygun Bir Meslek Olması*” sebebini seçenler lehine anlamlıdır.

Kişilik özelliklerine uygun olduğu için seçmeyi düşündüğünü belirten bireylerin empatik eğilim ortalamaları diğer nedenlere bağlı olarak bu seçimi yapmayı düşünenlerden daha yüksek düzeydedir.

Örneklemin önemli bir kısmı “*Kişilik Özelliklerime ve İlgilerime Uygun Bir Meslek Olması*” seçeneğini rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanına yönelme nedeni olarak belirtmiştir. Bu doğrultuda örneklemin önemli bir kısmının kişilik özelliklerine uygun olduğu için bu alana yönelmeyi düşünmesi meslek seçimine ilişkin kararlarının doğruluğuna ilişkin bir ipucu olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmanın sonunda cinsiyet, algılanan gelir durumları ve okul türüne değişkenine göre öğrencilerin empatik eğilim ve empatik beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Empatik beceri ve/veya empatik eğilimin cinsiyet değişkenine bağlı olarak incelendiği birçok çalışmada farklı sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir. Kimi çalışmalarda empatik beceri ve/veya empatik eğilim ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamışken, (Dinçyürek, 2004; Atilla, 2007; Bulut ve Düşmez, 2014; Ercoşkun, 2005) kimi çalışmalarda kızlar lehine (Alver, 2004; Solak ve Çolakoğlu, 2014; Çiçek, 2006) anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Yılmaz ve Akyl (2008)'in yaptığı araştırmada beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim puanlarının iyi düzeyde olduğu ve incelenen cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı ancak azda olsa bayanların empatik eğilim puan ortalamasının erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tanrıdağ (1992), Ankara'daki ruh sağlığı hizmetlerinde çalışan personelin empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelediği araştırmasında psikiyatristler ile sosyal hizmet uzmanları arasında empatik beceri yönünden mesleklerine ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuştur.

Bu araştırma bulgularıyla aynı doğrultuda olmak üzere benzer araştırmaların birçoğunda empatinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı ancak genel olarak kızların empatik beceri ve eğilimlerinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkemizde köyden kente göçün hızlanması sonucu günümüzde nüfusun büyük kesiminin şehirlerde yaşaması, sosyalleşmeye paralel olarak kişi üzerinde toplum baskısının azalması, eğitim-öğretimin yaygınlaşması gibi sebeplerden dolayı çocuk yetiştirme tutumlarının cinsiyetlere göre birbiriyle iç içe geçtiği söylenebilir. Böylece günümüz dünyasında ve ülkemizde kadın ve erkek rolleri birbirine çok yaklaşmıştır. Bu yaklaşım sonucunda cinsiyetler arasındaki empatik beceri düzeyi farkının yavaş yavaş ortadan kalkması beklenmesi gereken bir sonuçtur. Nitekim son yıllarda yapılan cinsiyet rolü araştırmalarında, kadın ve erkek özelliklerinin giderek örtüşmeye başladığı ve yüksek düzeyde kadınsı ve erkeksi özelliklere sahip olan androjen bireylerin sayısının(özellikle eğitilmiş kesimlerde) arttığı söylenebilir (Öner, 2001).

Dereli ve Aypay (2012)'in ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ve işbirliği yapma karakterlerinin insani değerlerini yordamasıyla ilgili araştırmasında, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine bağlı olarak empatik eğilimlerinin anlamlı bir düzeyde farklılaşmadığını belirlemiş olduğu bulgularla örtüşmektedir (Dereli ve Aypay, 2012).

Derman (2013)'in, çocukların empati beceri düzeylerinin ailesel etmenlere göre belirlenmesi hakkındaki araştırma sonucundaki, çocukların empati beceri düzeylerinin sosyo ekonomik düzeye ve ailenin boşanmış olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmadığı bulgusu yine bu araştırma bulgularını destekler niteliktedir .

Araştırma bulgularıyla aynı doğrultuda olarak, lise son sınıf öğrencilerinin empatik becerileri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmasında Mete (2005), gelir düzeyine göre oluşturulmuş öğrenci gruplarının empatik beceri puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçlarına göre bu puanlar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Satılmış (2012), dokuzuncu sınıf öğrencilerinin bazı değişkenlere göre (cinsiyet, okul türü ve saldırganlık durumları), psikolojik belirtileri (anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite) ve empatik eğilim düzeylerini incelenmeyi amaçladığı araştırmasında, okul türüne göre sadece bilişsel empatik eğilim düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği, duygusal empatik eğilim düzeylerinde bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Filiz (2009) ise farklı lise türlerindeki öğrencilerin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeylerini incelediği araştırmasında öğrencilerin empatik eğilim ölçeği puanlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmada da benzer bulgulara ulaşılmış olmakla birlikte, okul türleri arasındaki empatik beceri ve empatik eğilim toplam puanlarının farklılaşmaması her üç okulun da akademik nitelikte olmak üzere aynı türde eğitim veriyor olmasıyla açıklanabilir. Akademik nitelikteki bir eğitim sürecini başarıyla tamamlamak için bilişsel özelliklerin gelişmiş olmasının önemli olduğu söylenebilir.

Hofmann (1979) empatinin bilişsel, duygusal ve güdüsel olmak üzere üç bileşeni olduğundan söz etmektedir (Akt: Eroğlu, 1995). Bireyin karşısındakinin rolüne girerek onun ne düşündüğünü anlaması, bilişsel nitelikli bir etkinlik, karşısındakinin hissettiklerinin aynısını hissetmesi ise duygusal nitelikli bir etkinliktir. Bilişsel rol alma duygusal rol almanın ön şartı sayılabilir (Dökmen, 1994).

Araştırma sonuçlarına göre tercih nedeni değişkeninde ise empatik becerinin farklılaşmadığı ancak empatik eğilimin “*Kişilik Özelliklerime ve İlgilerime Uygun Bir Meslek Olması*” nedeni lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Holland’a (1985) göre kendi ilgilerini ve yeteneklerini bilen bireyler, aktif bir biçimde kendilerine uygun bir kariyeri arayacaktır (Akt.: Kniveton, 2004). Holland’a göre mesleki gelişim ve kişilik dinamiği ile mesleklerin yaratıldığı çevre veya mesleklerin gerektirdiği faaliyetler arasında ilişki vardır. Örneğin altı tip kişilik ve altı tip meslek olup meslek seçimi kişiliğin yansımasıdır. Bu tipler, gerçekçi, araştırmacı, artistik, sosyal, girişimci ve gelenekçi tiplerdir. Bireyin meslek seçimi; kişinin davranışı, kişilik tipi ve çevresinin özellikleri arasındaki etkileşimi belirler. Bu altı kişilik tipine karşılık altı çevresel model bulunmaktadır. Holland’ın kuramı temelde iki kavram arasındaki eşleştirmeye dayanır. Birincisi “iş” ikincisi “birey” dir. Bu kurama göre kişilik kendine uygun meslek seçer (Akt.: Pilavcı, 2007, Kuzgun, 2000).

Kıyak (2006)’ın genel lise öğrencilerinin meslek seçimi yaparken temel aldığı kriterler üzerine yaptığı çalışmada meslek seçimini etkileyen faktörler genel anlamıyla sıralanmıştır. Bunlar, meslekte iş bulma imkanı, yetenek, ilgi, değerler, kişilik özellikleri (kendini tanıma), mesleğin getirdiği ödüller (para, saygınlık, şöhret vb.) ve ailenin istekleri şeklindedir (Kıyak, 2006).

Meslek seçim süreci, bireyin gerçek işini seçiminden çok önce başlar. Meslek seçimi, var olan işler arasından en uygununa karar vermektir ibaret değildir. Bireyin geçmişi ve temelleri, rol modelleri, deneyimleri, ilgileri ve kişiliği meslek seçimini etkileyen en önemli etkenlerdendir (Onur, 1995). İnsanın iç yapısına ve öz varlığına uygun olmayan bir alana yönelmesi onun doğal gelişiminin engellenmesi demektir. Bu da kişinin psikolojik doyumsuzluğuna neden olabilir (Kuzgun, 1992) .

Empatik eğilimin, empatinin duygusal boyutunu oluşturduğu, bireyin empati yapma potansiyelini gösterdiği; empatik becerinin ise bireyin empati kurabilme durumunu ifade ettiği (Tanrıdağ, 1992; Dökmen, 1994) fikri doğrultusunda bu sonucun bireylerin empatik iletişim becerisine sahip olma potansiyelinin yüksek olduğu, bu potansiyelin alacakları eğitimle pratiğe dönüşebileceği şeklinde yorumlanabilir.

Psikolojik danışman olmaya yönelmiş adayların empatik eğilim puan ortalaması iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Örneklem grubunun Empatik Beceri Ölçeği Puan ortalaması ise orta düzeydedir.

Yükseköğrenim tercihlerini rehberlik ve psikolojik danışmanlık (RPD) programı olarak belirlemiş, ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte öğrencilerin empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin cinsiyet, okul türü ve algılanan gelir durumu gibi değişkenler açısından incelendiği araştırmada örneklem grubunun empatik eğilim ve empatik beceri puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak, empatik eğilimin seçme nedeni değişkenlerinden “*Kişilik Özelliklerime ve İlgilerime Uygun Bir Meslek Olması*” nedeni lehine farklılaştığı tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda, değişkenler açısından anlamlı farklılıklar görülmemiş olsa da elde edilen bulguların dikkate değer ve önemli boyutu örneklemin genel olarak empatik eğilim ve empatik beceri konusunda yeterli altyapıya sahip olduğunun saptanmış olmasıdır. İlgili değişkenler açısından anlamlı farklılıkların saptanmamış olması örneklemin okul türüne bağlı olarak benzer bilişsel özellikler gösteriyor olması ve algılanan gelir durumu açısından da yine benzer özellikler gösteriyor olmasıyla açıklanabilir.

ÖNERİLER

Araştırma sadece rehberlik ve psikolojik danışmanlık programını tercih etmek isteyen öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Psikoloji, fizik tedavi, tıp, hemşirelik vb. eğitimi almayı isteyen ve bu eğitim sonrasında çeşitli yardım mesleklerini seçmeyi düşünen bireylerin de empatik beceri ve empatik eğilimleri incelenebilir. Ayrıca bu tür yardım meslekleriyle diğer mesleklere (mühendislik, ekonomi

vb.) yönelmiş seçim sürecindeki bireylerin empatik beceri ve empatik eğilimleri karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Araştırma sonucunda ulaşılan örneklemin genel olarak empatik eğilim ve empatik beceri konusunda yeterli altyapıya sahip olduğu bulgusu hem psikolojik danışmanlık alanı adına hem seçim sürecindeki bireyler adına sevindiricidir. Ancak bireylerin sahip oldukları empatik becerilerinin geliştirilmesi adına çeşitli bireysel ve grup etkinlikleri düzenlenebilir veya düzenlenen bu tür etkinliklerin çoğaltılması sağlanabilir.

Empatik eğilim ve beceriye psikolojik danışmanlık mesleğinin gerektirdiği düzeyde sahip olmayan bireylere yönelik ise daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Bu bireylere, mesleği seçme nedenleri üzerinden hareketle, dikkate alınmaları gereken noktalar hakkında bireysel ve grup çalışmaları yapılabilir. Özellikle rehberlik ve psikolojik danışmanlık mesleğinin son yıllarda ülkemizde rağbet görmesinin en önemli nedeninin istihdam olduğu bilinmektedir. Sadece bu ölçüte dayanarak yapılan seçimlerin hem mesleki doyum hem de mesleki verim açısından çeşitli sorunlara yol açabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, N. V. (2003). Terapötik İletişim. 4. Baskı US-A Yayıncılık, Ankara.
- Alver, B. (2004). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* Sayı:10, Erzurum.
- Atilla, G. (2007). *Erillik/Dışillik Boyutunun Empatik Beceri İle İlişkisi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta.
- Barkham, M., Shapiro, D.A. (1986). Counselor Verbal Response Modes And Experienced Empathy. *Journal of Counseling Psychology*, 33(1), 3-10.
- Berger D. (1984). On The Way to Empathic Understanding. *American Journal of Psychotherapy*. 28 (1), 111-119.
- Bulut, H. , Düşmez, İ. (2014). Öğretmenlerin empatik eğilim becerilerinin demografik ve mesleki değişkenler bakımından karşılaştırılması. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 105-115.
- Corcoran, K. J. (1983). Emotional Separation And Empathy. *Journal of Clinical Psychology*, 39(5), 667-671.
- Çelik, E. (2010). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Konya.
- Çiçek, A. (2006). Sağlık Çalışanlarının Empatik Eğilim ve Becerilerinin Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çimer, Ö. (1998). *Çeşitli Meslek Gruplarında Çalışan Kişilerin Empatik Eğilimleri*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Dereli, E. ve Aypay, A. (2012). Ortaöğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve İşbirliği Yapma Karakterlerinin İnsani Değerlerini Yordaması ve Bu Özelliklerinin İncelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*– 12(2) Ek Özel Sayı, Bahar 1249-1270,
- Derman, T. M. (2013). “Çocukların Empati Beceri Düzeylerinin Ailesel Etmenlere Göre Belirlenmesi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 1365-1382

- Dinçyürek, S. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Empatik, Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 10, İstanbul
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 21(1).
- Dökmen, Ü. (1994), Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati, *Sistem Yayıncılık*, İstanbul.
- Durakoğlu, G. ve Gökçearslan, Ş. (2009). Lise Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyinin Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi, *e-Journal Of New World Sciences Academy*, 5(3), Article Number: 4c0046. Ankara.
- Egan, G. (1975). Psikolojik Danışmaya Giriş. Kişilerarası İlişkiler Kurmada ve Kişisel Yardım Hizmetleri Vermede Sistematik Bir Model. *Brooks/Cole Publishing Company, Moterey, California. A Division of Wadsworth Publishing Company, Inc.*
- Ergincan, T. (2010). *Yükseköğretim Mezunlarının Uzmanlık Alanında İstibdam Sorunu ve İş Doyumu*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, (İnsan Kaynakları Programı Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erçoşkun, M., E. (2005). *Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Eroğlu, N. (1995). *Empatik Eğilimi Düzeyleri Farklı Annelerin Çocuklarının Uyum ve Başarı Düzeyleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Filiz, A. (2009). *Farklı Lise Türlerindeki Öğrencilerin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi* (İstanbul İli Kartal İlçesi Örneği), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul.
- Gladding, T.S. (2013). *Psikolojik Danışma Kapsamlı Bir Meslek*. 6. Baskıdan Çeviri, Ankara: Nobel Yayın.
- Kalliopuska, M. (1992) Holistic empathy education among preschool and school children. Paper Present at the International Scientific Conference Comenius Heritage and Education of Man. March 23-27, (pp. 1-20), Prague.
- Karahan T. F ve Sardoğan, M.E. (1994). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapide Kuramlar*, Deniz-Kültür Yayınları, Samsun.
- Kıyak, S. (2006). *Genel Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yaparken Temel Aldığı Kriterler*, Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Kniveton, B. H. (2004). The Influence and Motivations on Which Students Base, *Their Choice of Career. Research in Education*.
- Kremer J. F. ve Dietzen L. L. (1991). Two Approaches to Teaching Accurate Empathy to Undergraduates: Teacher-Intensive And Self-Directed. *Journal Of College Student Development*, 32, 69–75.
- Kuzgun, Y. (1992). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. ÖSYM Eğitim Yayınları: Ankara
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı Kuramlar*. Uygulamalar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Mete, B. (2005). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Empatik Becerileri İle Aile İşlevleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.

- Mete, S., Gerçek, E. (2005). PDÖ Yöntemiyle Eğitim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ve Becerilerinin İncelenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9(2), S. 16. İzmir.
- Meier, S. T., Davis, R. S. (2007). *Psikolojik Danışma, Temel Öğeler*, İkinci Baskı, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Muslu-Köseoğlu, S. (1994). *Psikolojik Danışmanların Empatik Becerilerinin ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Onur, B. (1995). *Gelişim Psikolojisi*. 5. Baskı, Ankara: İmge Yayıncılık.
- Öner, N. (2001). *Farklı Cinsiyet Rol Yönelimli Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özcan, H. (2012). Hemşirelerin Empatik Eğilim Ve Empatik Becerileri: Gümüşhane Örneği, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Gümüşhane University Journal Of Health Sciences: 1(2), 60
- Özer, R. (1998). *Rehber Öğretmenlerde Tükenmişlik Düzeyi, Nedenleri ve Çeşitli Değişkenler Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Öztürk, F., Koparan, Ş., Haşıl, N., Efe, M., ve Özkaya, M. G. (2004). Antrenör Ve Hakemlerin Empati Durumlarının Araştırılması, *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2004, II (1), 19-25
- Pilavcı, D. (2007). *Bilgi Çağında Değişen Kariyer Anlayışı ve Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Tercihlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Uygulama*, Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adana.
- Satılmış, H. B. (2012). *Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Psikolojik Belirtileri ve Empatik Eğilim Düzeyleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Seğmenli, S. (2001). *Rehber Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Solak, N., Çolakoğlu, F. F. (2014). Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyet Ve Okul Türüne Göre Saldırganlık Düzeyleri İle Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi (Çorum İli Örneği), *International Journal Of Social Science*, Doi Number: [Http://Dx.Doi.Org/10.9761/Jasss2392](http://dx.doi.org/10.9761/Jasss2392) , Number: 26, 57-66, Ankara.
- Şenol, V., Akça, R. P. , Çümen, H. (2012). Lise Öğrencilerinin Duygudaşlık (Empati) Kurma Düzeylerinin, Belirlenmesi, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 31, *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası, Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – Kırgızistan,
- Tan, H. (2000). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, M.E.B. Yayınları, Bilim Kültür Eserleri Dizisi: 1222, Öğretmen Kitapları Dizisi, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Tanrıdağ, Ş. R. (1992). *Ankara'daki Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Çalışan Personelin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Yılmaz, İ., Akyel, Y. (2008). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Abi Erran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (Kefad)* 9(3), 27-33

- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı Öğrencileri ile Psikoloji Programı Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri, *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi* 7, 193-208